

המאמר השבועי

אך בעשור

סוד ישרים

יום הכיפורים

בע"ה

שבת שובה־שלום והכנה יקרה ליום הכיפורים לכל החברים!

תורת איז'ביצא - החל מ'מי השילוח' - ידועה **בחידושים הקיצוניים** שלה, שמספרים לנו איך בכל דבר השם יתברך נוכח. אפילו במה שנראה רע ומסריח... מסתבר, שבשביל **לכפר ולנקות אותנו** מכל העוונות, צריך לגלות שהיה בהם רצון אלוקי, שלא סתם חטאנו.

אבל איך מגלים את זה? איך **לא מזייפים** את המחשבה הזאת ומנצלים אותה למלאות תאוותינו?!

בשביל זה יש לנו את המאמר הנפלא שלנו, מנכדו של 'מי השילוח' - **רבי גרשון העניך** מאיז'ביצא ראדזין, מספרו '**סוד ישרים**' - שמבאר ומרחיב לנו על הסודות הנוראים האלו, כדרכו בקדש לבאר ולתת הסברה לכל היסודות המתוקים מחד וחריפים מאידך, של התורה הגדולה הזאת.

במאמר נבין גם למה אנחנו לא אוכלים ביום הכיפורים, ובאופן מעניין נבין בעצם למה אנחנו בדרך כלל כן אוכלים.

נקבל גם הסבר למה הנשמה שלנו מוכנה להשאר כאן, ולמה מידי יום היא מבקשת לברוח...

מאמר מדהים, שמסביר טוב טוב את סוד התענית, וסוד יום הכיפורים, ובאופן אישי אני גם אוהב שהוא מסביר לנו את עבודת השם היומיומית, בצורה מתוקה מדבש.

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם!"

אך בעשור

רבי גרשון חנוך העניך מאיז'ביצא – סוד ישרים

מבואר

וידבר ה' אל משה לאמר אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשותיכם וגו'.

אנחנו רוצים להבין את הסוד והפלא של יום הכיפורים: "אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכיפורים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשותיכם" - מה הסוד של התענית? למה היום הכל-כך גבוה קשור דוקא בתענית?

בשביל להבין את הצורך קצת להשקיט ולהמעיט את הגוף, אנחנו צריכים להבין ולרדת לעומקים של עצמנו; להבין את הדיאלוג בין הגוף לנשמה - בפרט שהרי כל השנה אנחנו אוכלים, ואוכלים טוב, ולא חסרות לנו 'סעודות מצווה', כולל ערב יום הכיפורים...

מה מפחיד את הנשמה?

כתיב בטחו בו בכל עת עם שפכו לפניו לבבכם ואיתא על זה במדרש (תהילים ס"ב:ט') הנשמה הזאת כל שעה שהיא עולה ויורדת בגוף ומבקשת לצאת מן האדם וכו' ורואה שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו וחוזרת לאחוריה וכו'.

המדרש תהילים מספר לנו על ההתמודדות היומיומית של הנשמה שלנו: "הנשמה הזאת כל שעה שהיא עולה ויורדת בגוף ומבקשת לצאת מן האדם". כל יהודי מרגיש את התשוקה הפנימית הזאת של הנשמה לעזוב את העולם, את המציאות, ולהיות דבוקים אך ורק באלוקים חיים, אך ורק במקור הנשמה¹

¹ "נר הוי" נשמת אדם" כמו שהנר תמיד שואף למעלה, כאילו להיפרד מהפתילה־הגוף, כמבואר בספר התניא.

(ולפעמים זה נראה גם פשוט באיזה 'בריתה' לתפילה טובה ולימוד תורה - זה לא סתם, זה תנועה של הנשמה!).

אז מה משאיר אותנו כאן בכל זאת? הרי כמובן השם רוצה שנהיה כאן, אבל מה משכנע את הנשמה האלוקית להיות כאן?

"ורואה שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו וחוזרת לאחוריה" - היא מגלה שהשם נמצא בכל העולם, גם למעלה גם למטה, גם בתפילה וגם בעבודה, גם בנשמה וגם בגוף, במציאות. מיד היא חוזרת לאחוריה, כי היא מבינה שהשם ממלא את המציאות ונמצא בכל פרט, ומי יודע, אולי אפילו למטה יותר מלמעלה?

כי הנה השליך השי"ת אור יקרות גדול בהרבה לבושין והסתרות עד שנמצא מקום שיכולים ח"ו לומר מה שדי כי נעבדנו והנשמה היא אור בהיר כדאמרינן אלהי נשמה שנתת בי טהורה היא היינו שהיא מזדככת מכל הלבושין ולכן הנשמה כל שעה היא רוצה לצאת מן הגוף

השם יתברך שם אור מאד יקר וגבוה בהרבה 'לבושים', הלביש אותו במלא בגדים וכיסויים, עד שיש מקומות שהאור הזה נמצא בהם ובכל זאת לא רואים אותו, עד שחושבים מיהו הקדוש ברוך הוא הזה שנעבוד אותו! מה שווה לי לעבוד את השם?

לעומת האור שהתלבש והסתתר, הנשמה שלנו היא אור נקי ובהיר, כמו שאנו מברכים ומכריזים כל בקר: "אלהי, נשמה שנתת בי טהורה היא" - זכה ונקיה מכל כיסוי! זו גם הסבה לכך שהנשמה רוצה כל הזמן לברוח מהגוף; היא מרגישה כל הזמן את השם ורוצה להדבק בו, והיא נתקעה במקום שבכלל לא רואים את הקדוש ברוך הוא ולא רואים ערך לעבוד אותו חלילה... מי לא ירצה לברוח?!

אבל כשרואה שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו היינו שמכרת שבתוך הגוף ג"כ נמצא כבוד שמים ואורו ית' כי באמת בתוך ההסתר נמצא אור יקרות גדול ביותר כדאיתא במדרש משל למי שנגנב ממנו ושותק מי גדול הגנב או הגנב הוי אומר הגנב גדול שרואה שגונבים ממנו ושותק ועי"ז היא חוזרת להגוף שמכוין שתוציא אור מתוך ההסתר יש בזה יקרות יותר וכדכתיב אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה

אבל כשהנשמה רואה ש"מלא כל הארץ כבודו" ואנחנו מכירים בכך שהשם מתגלה ונוכח בגוף – ומסתתר שם 'אור יקרות גדול ביותר' – זה מחזיר אותנו למציאות. למה האור של הגוף גדול יותר?

המדרש שואל מי יותר גדול, האם הגנב או הנגנב? ועונה שהנגנב, שיודע שגונבים ממנו ושותק. הגוף הוא כביכול הנגנב, הנשמה יכולה 'לגנוב' מהגוף כוחות, עוצמות ואנרגיה אלוקית ומסבה זו הנשמה חוזרת ושוכנת בגוף, בכדי להוציא 'יקר מזולל'.

שעי"ז שהיא בגוף תוכל להכניס מרחוק ויש לה התחדשות בכל שעה

הדבר העיקרי שהנשמה מרוויחה מהגוף, זה היכולת 'להגיע רחוק' למקומות שהנשמה לא יכלה להגיע לבד. וכשהנשמה מגיעה למקומות חדשים, "יש לה התחדשות בכל שעה":

אבל כשהיתה בין צבא מעלה היתה עומדת כי המלאכים נקראים עומדים שאין להם קפיצין כדכתיב חד מן קמיא לפי שהם עומדים תמיד במעלה אחת אין להם התעלות והנשמה אף שבמקורה היא במעלה גדולה ורואה באור בהיר אכן כשאינה בגוף אין לה התעלות שהיא בבחינת עומד אבל כשהיא בגוף מקבלת תמיד הוספה וחדשות ועי"ז יש קיום להנשמה בהגוף שרצונה תמיד לשאוב חדשות. וזהו מאמר המדרש שהשי"ת מראה להנשמה שמלא כל הארץ כבודו וחוזרת לאחוריה

כשהנשמה היתה למעלה, היא היתה עם כל המלאכים. 'מלאך כשמו, מהותו היא השליחות שהקב"ה נותן לו והיא המדרגה והמציאות שלו. אין לו אפשרות 'לבחור' ולהשתנות ממדרגתו, שכן מציאותו היא השליחות אליה נברא, ולכן המלאכים נקראים "עומדים"², עומדים במקומם-שליחותם. כך גם הנשמה למעלה 'עומדת' במדרגה מסויימת, כפי שרשה. אמנם היא מתענגת שם מזיו אלוקותו יתברך בגילוי – אבל לא יכולה 'לבחור' לפעול, להשתנות ולהתקדם.

דוקא כאשר הנשמה יורדת לגוף, לעולם הזה, למקום בו יש בחירה, יש דברים שהקדושה נסתרת בהם – אז יש חידושים; דברים חדשים שבאים מחוץ לקדושה מצטרפים אליה, ומתחיל להיות מעניין... מכיוון שלנשמה יש צמאון פנימי כל פעם לגלות את השם מחדש ולהתעלות – לכן היא בוחרת להיות בגוף,

² להעמקה, עיין ב'מושג השבועי' מ'ספר הזמנים' לשבועות השתא, נמצא בארכיון המאמרים.

למרות שהוא מסתיר על השם. כי רק על ידו היא יכולה להתקדם³. זו הסבה שעל-אף בקשת הנשמה להפרד מהגוף, "רואה שמלא כל הארץ כבודו וחוזרת לאחוריה" – השם מראה לה איך הוא מתגלה דרך העולם ומחדש חידושים, והיא נשארת לחפש ולהתחדש עם השם יתברך דרך העולם שלנו.

וזה הוא ענין המזון והאכילה שהוא קיום נפש האדם שבמה שנכנס לתוך הגוף נתעלה להתכלל בצורת אדם לעמוד בעבודה נוכח השי"ת פב"פ וממילא משום שנתקרב ממקום רחוק יש בזה יקרות ואור גדול ביותר.

אפשר לראות את המנגנון הזה באופן מובהק, שהרי אנחנו 'זקוקים' לאוכל ומזון – או במלים אחרות, אנחנו 'מקבלים' מהם, והם מעניקים לנו משהו. מה יש למזון להעניק לנשמה?! בדיוק את ה'חדשות' שדיברנו עליהם, אנרגיה אלוקית שהסתתרה והיא מזינה את הנפש האלוקית שלנו.

כאשר אנחנו אוכלים, חיים פה בעולם ובוחרים בהשם יתברך, אנחנו מעלים בעצם אנרגיה 'מבחוץ', ממקום 'רחוק' מהשם יתברך כביכול. את המזון והמציאות הרחוקים אנחנו מכניסים ל'אדם' שעובד את השם, וכך אנחנו בעצם מביאים אותו להפגש עם השם יתברך – 'פנים בפנים', מתוך בחירה ורצון. ברור לכל אדם, שכאשר ילד חוזר ממרחק, ממסע ארוך לאבא – יש לאבא שמחה גדולה ומכופלת, וזהו האור הנפלא שהנשמה והשם מקבלים מהניצוצות והאנרגיה ה'רחוקה' שהיתה טמונה פה בעולם. שווה להשאר בשביל 'אור יקרות' כזה...

אל דאגה – אוכל מגוון!

אמנם בענין המזון יש חילוקים וכדאיתא בזוה"ק (בשלח סא) בקדמיתא כד נפקי ישראל ממצרים עאלו בנהמא דאקרי מצה והשתא זכו ועאלו למיכל נהמא אחרא עלאה יתיר מאתר עלאה דכתיב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים מן השמים ממש וכו' חברייתא דאשתדלו באורייתא מאתר אחרא עלאה יתיר אתזנו מאי היא כמו דכתיב החכמה תחיה בעליה וכו' [תרגום חופשי: בהתחלה, שיצאו ישראל ממצרים, באו ללחם שנקרא מצה, עכשיו זכו ובאו לאכול לחם אחר עליון יותר ממקום גבוה ככתוב "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", "מן השמים ממש

³ כמו ילד שגדל בארמון ומעולם לא אתגרו אותו, הוא לא מסוגל להתקדם, הוא נשאר ילד – נסיך אצילי – אבל מעולם לא גילה והוציא כחות ויכולות חדשות שלו. רק כאשר אדם, ילד, מתמודד גם עם המציאות, חי במין מתח ומביא את עצמו בעולם – אז יש חידושים והתקדמות.

וכו'. החברים שמתדלים ועוסקים בתורה ממקום אחר גבוה יותר ניזונים. מאיפה?

כמו שכתוב "והחכמה תחיה בעליה" וכו'.

המזון הוא משקף את מה שהנשמה מקבלת מהגוף, מה שמחזיק אותה כאן. הזהר אומר שישנם שלושה סוגים שונים של מזון, שהם בעצם שלשה סוגים שונים של קבלה מהגוף:

1. שעם־ישראל יצאו ממצרים הם אכלו מצות.
 2. במדבר הם התעלו לאכול 'מן', "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" – 'מן השמים ממש'.
 3. מעלה יותר גדולה היא אנשים שדבוקים בתורה וניזונים ממקום גבוה יותר, מהחכמה – "והחכמה תחיה (-תזין) בעליה".
- מה מספרים לנו כל סוגי המזון הללו?

וביאר כבוד אאמו"ר הרהגה"ק זצללה"ה את התלת האכילות האלה כי הנשמה צריכה תמיד לשאוף חדשות כדי שתתקיים בתוך הגוף כי בלא זה לא יצויר שיתערב חיים עם גשם אכן ענין הקבלה כשמקבלת מלחם מן הארץ קיומה הוא שרואה תמיד חדשות שיש אור השי"ת גם בלבוש הבריאה וכשיכניסו לתוך הגוף יתעלה להתכלל בצורת אדם לעמוד בעבודה נוכח השי"ת פב"פ וזהו קיום הנשמה בראותה שבתוך הגוף תוכל להוציא יקר מזולל ולפי שכל עוה"ז הוא אילנא דספיקא שהוא מעורב טוב ורע לכן בכל מאכל מוציא האדם המוכרח וחלק הטוב שבו מה שראוי להתכלל בצורת אדם לעבוד בכח האכילה ההיא את השי"ת ונדחה ממנו הפסולת מה שאין ראוי להתכלל בצורת אדם

רבי יעקב ליינער – אביו של רבי גרשון חנוך העניך – הסביר שחייב להיות שהנשמה מקבלת משהו כל הזמן מהעולם, כדי שתשאר בו, "כי בלא זה לא יצויר שיתערב חיים עם גשם":

כשהנשמה מקבלת מלחם הארץ, כמו מצה למשל, ה'רווח' שהיא מקבלת הוא ההכרה שגם בכל המציאות הממשית – "לבוש הבריאה" – שמכסה על האור האלוקי, נמצא השם יתברך. והראיה, שעל־ידי שהאדם אוכל, הטוב שבמאכל נכלל בו והוא מביא אותו למפגש עם השם פנים אל פנים, בלימוד תפילה ומצוה, מכח המאכל. מה שלא נותן כח לגוף לעבוד את השם, נדחה ויוצא מהגוף כפסולת. זוהי בעצם פעולה של 'בירור' המאכל, שמגלה לנשמה את הפוטנציאל האלוקי שטמון בכל העולם המעורבב בטוב ורע.

העירבוב בכל העולם, השתלשל מאכילת "עץ הדעת טוב ורע"; האכילה מעץ הדעת הכניסה בנו מודעות עצמית, כזאת שלא רואה את העולם רק כפי שהוא, אלא גם מחשבת תועלתנות אישית, ולפעמים גם אגוצנטרית⁴. מבט כזה (שמאז חטא עץ הדעת הוא המבט הבסיסי שמלווה את חיינו) מכניס אותנו למציאות של 'ספק' – "אילנא דספיקא": היחס שלנו לכל דבר מערבב בין התכלית האמיתית שלו לבין הפרשנות שלי למען התועלת האישית שלי. לכן יש לנו עבודה 'לברר' ולדייק את חיינו, להביא כל דבר למטרתו המקורית האלוקית שנברא אליה. לגלות איך בעצם הוא בא לספר כבוד א-ל.

זה לסיכום מה שהנשמה מקבלת מ'אכילת' המזון הגשמי 'מן הארץ'⁵.

אבל בלחם מן השמים מצינו באוכלי מן שלא היה בו שום פסולת שלא הוצרכו לנקבים כי שמים מורה על בהירות עצום ששם מבורר שהשי"ת הוא הבורא והמנהיג ולכן אין בקבלה הזאת שום פסולת כלל אמנם אף בלחם מן השמים הגם שהשפע הוא בהירות עצום אבל לפי שהקבלה הוא דרך הגוף שרק מבשרי אחזה אלוה לכן נצמח ממנו כח הבחירה להטות הקבלה כפי בחירת אדם כי משום שראשית הקבלה הוא ע"י נפש המתאוה של הגוף שהוא מאילנא דספיקא וכחות שאינם מבוררים לכן נצמח ממנו כח הבחירה, כי אם היה גלוי לפני האדם מציאות השי"ת כמו שהוא באמת בגודל בהירות לא היה מקום לבחירתו מה הנשמה מקבלת מהסוג השני – 'לחם מן השמים', באכילת המן?

לחם מן השמים, הוא לחם שמגיע ממקום בהיר ורוחני, כמו השמים. יותר קל ומובהק לראות בו את נוכחות השם, שהקב"ה מנהיג איתו את העולם (גם בפשט, כשבכל בוקר אתה תלוי ומחכה שהשם יתן לך את המן, קצת קשה לפספס שהוא הגיע מהקב"ה...). הנשמה מקבלת יכולת יותר בהירה לראות שהשם מנהיג ונוכח בעולם. אמנם עדיין צריך כאן 'בירור' ועבודה, משום שהחשק לאכול, הוא עדין החשק הבסיסי אגוצנטרי, של דאגה לעצמי – גם אם האוכל מאד רוחני.

מסבה זו, גם כאשר אדם 'אוכל' מן ורואה את הנהגת השם בעולם, עדיין יש לו בחירה והוא לא 'בטל' לגמרי לרצון האלוקי. אם היינו רואים בבהירות גמורה שהכל זה השם יתברך – לא היה כלל מקום לבחירה שלנו, ואכילת המן עדיין מותירה מקום לבחירה משום שעדיין מה שהביא אותנו לאכול, היה חשק מה"עץ

⁴ להרחבה ראה בסוף מאמר 'לא תהיה משכלה' לבעל התניא, בספר תורה אור פרשת משפטים. התבאר במאמר השבועי 'משפטים' תשפ"ה, ונמצא בארכיון המאמרים.

⁵ בעצם כל שימוש בעולם הזה הוא 'אכילה', במובן של קבלה ו'צריכת חיים' מהעולם. כאמור גם למעלה.

הדעת טוב ורע", ממודעות ה'צרכים' שלנו. זה אמנם 'מן השמים' אבל עדיין 'לחם'...⁶

אולם בהשפעת החכמה תחיה בעליה בזה לא זו שאין בו שום פסולת אלא אף מהפכת כל מה שנראה בעולם שהוא פסולת ומכח החכמה יתהפך לטוב ויתברר שהוא ברצון השי"ת מבלי שום נטיה להיפוך שהחכמה היא כבושם שמבשם כל הפסולת לקנות ריח טוב וכמו שמצינו גבי יעקב אבינו כשנכנס לקבל הברכות מיצחק אבינו ולבש עורות גדיי עזים שריחם רע וכשנכנס אמר יצחק אבינו ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' שנכנס עמו ריח גן עדן ולכן מי שמקבל משורש החכמה שממקום הזה יתהפך הכל לטוב ואין שום מקום לבא לידי בירורים כלל כי רואה שאפילו יראת שמים הוא נמי בידי שמים ואין בכח בחירתו להטות מרצון השי"ת כלל

המדרגה הגבוהה ביותר של 'אכילת מזון' היא "והחכמה תחיה בעליה" - קבלת חיות מהחכמה האלוקית עצמה. בקבלה הזו אין כבר שום פסולת, ושום תחושת ישות ודאגה אגוצנטרית - אך ורק גילוי אור השם. יתרה מזאת, לחכמה יש כח גם להפוך את המציאות ולברר כיצד כל העולם, כל פרט וכל כלל - אפילו דברים רעים! - מגלים בעצם את השם יתברך, והכל מכוון ברצונו. בסגנון אחר, החכמה היא בעצם המבט האלוקי על המציאות, איך השם מסתכל ובורא את העולם, "עיני השם משוטטות בכל הארץ"⁷.

אחת ההופעות היפות בתורה שמשקפות איך העולם מגיב להתגלות החכמה, זה בגניבת יעקב את ברכות יצחק: יעקב לובש בגדי שדה, עורות גדיי עיזים עם כל הריח הנלווה להם, אבל כשהוא לובש אותם ונכנס ליצחק אביו - יש ריח גן עדן! כיצד? כי יעקב היה צדיק שניזון וקיבל מהחכמה, קיבל את הגילוי האלוקי שיורד לעולם. כשהחכמה מתגלה - מתלבשת גם בעולם מסריח - מתגלה אך ורק ריח טוב, בשם אלוקי, שמגלה כיצד גם ברע נמצא השם יתברך, מקור הטוב.

מכיוון שהחכמה היא כאילו מגלה את המבט האלוקי של הקב"ה על העולם - האדם נוכח לגלות במדרגה זו ש"הכל בידי שמים" - אפילו יראת שמים! שכן

⁶ בעבודת השם, אפשר לומר שבתודעה כזו אני כבר לא עמל לברר בכל דבר איפה נמצא השם יתברך, אלא בהיר לי שהכל מונהג על ידי השם יתברך. אבל מה הסבה שהביאה אותי לראות את השם בכל דבר? "קרבת אֱלֹהִים לי טוב", דאגה אישית לטוב שלי, שכשחיפשתי מאד טוב הבנתי שהטוביגיע רק מהשם יתברך. זה הכרה שלימה ודבקות בהשם, אבל ה'חשק', מה שהניע אותי 'לאכול' ולהפנים את התודעה הזאת זה הדאגה הבסיסי לטוב האישי שלי.

⁷ בפרט, בקבלה ספירת החכמה מוקבלת לכח הראיה, המבט האלוקי על המציאות.

לפני בריאת העולם לא היה שום דבר, כל הבריאה היא אך ורק רצונו יתברך, כולל כמובן גם היראת שמים, כי אין דבר שלא נברא בכל עת ברצונו יתברך. כמובן שמדרגה זו כבר שוללת את הבחירה (בניגוד לאכילת המן), שכן לא נשאר לאדם שום מקום כביכול 'בשליטתו' שהוא יוכל 'לבחור' לטוב או ההיפך, כי הכל זה הטוב, השם הוא הכל.

וביאר בזה מאמר הש"ס (זבחים קב:) אמר רבא האי דינא מר' אלעזר ברבי שמעון גמירנה דאמר בבית הכסא בא טבול יום וכו' ומקשה שם הש"ס והא אמר רבה בר בר חנה אמר ר"י בכל מקום מותר להרהר חוץ ממרחץ ובית הכסא ומתרץ לאונסו שאני ולאונסו רומז על זה שהגיע למקום קבלת השפע ממקור החכמה תחיה בעליה שהאי דינא היה באכילת קדשים שהוא כמאמרם ז"ל חכמת זה סדר קדשים ומי שמגיע למקור הזה כל מה שעושה נקרא לאונסו שאינו עושה בבחירה כלל רק בהכרח כיון שמשגיג שאינו נמצא שום פסולת כלל כמו שהוא באמת מצד השי"ת שאין שום רע ופסולת כלל ולכך אין אצלו שום מקום לבחירה רק מצדו הוא הכל לאונסו מה שהוא מוכרח ומחמת זה מבשם גם ההיפך לטוב כמו שמצד השי"ת אין שום רע ופסולת כן יגיע להשגתו שאין שום פסולת נמצא.

הבית יעקב הסביר גם שהמבט והמדרגה של החכמה היא המתוארת אצל רבי אלעזר בן רבי שמעון: רבא סיפר שרבי אלעזר אמר בבית הכסא דין מסוים, הקשור לדיני קדשים. הגמרא כמובן מזדעקת ושואלת, שהרי אסור להרהר בדברי תורה בבית הכסא?! הגמרא מתרצת "לאונסו שאני" - רבי אלעזר היה אנוס, ולכן דינו שונה; "שהיתה שמועתו שגורה בפיו ומהרהר בה על כרחו" (רש"י), הוא לא הצליח לשמור את עצמו מלהרהר בדברי תורה.

אפשר לראות זאת כחסרון של רבי אלעזר שלא הצליח להתגבר, ויש כאן איזה 'דיעבד' מסוים. אבל הבית יעקב הסביר שכל הסיפור פה מתאר שרבי אלעזר הגיע למדרגת "החכמה תחיה בעליה"; ורמז לכך הוא שהדיון היה בענייני קדשים, עליהם חז"ל דורשים "חכמת" - זה דיני קדשים. מי שהגיע לקדושה כזו של מדרגת החכמה, כל מה שהוא עושה זה כאילו "לאונסו" - בלי שום בחירה! שכן בכל דבר הוא רואה את השם יתברך, והכל טוב בתכלית, אין לו שום בחירה ובהכל הוא 'אנוס' לעשותו מצד הרצון האלוקי. לכן הסיפור התרחש בבית הכסא, כי מצד השם יתברך גם שם אין שום פסולת! הכל מכוון (!! מבט כזה 'מבשם' מוציא ריח טוב מכל המציאות, אפילו מהפסולת המסריחה כביכול.

המושג רהשבועי – מח לב כבד

בזהר הקדוש (ח"ב קנג, א) נאמן דבר הוי' בפי עבדיו: "תלת שליטין אינון... מוחא ולבא וכבדא". מאוחר יותר בקבלה מוסבר כי סדר זה, הסדר הנכון, יוצר את ראשי התיבות **מלך** ("שליטין"). הסדר שיוצא מכאן, ומובא בתניא ובשא"ס, הוא שצריך להיות "מח שליט על הלב", ו"לב שליט על הכבד". רמז לכך שהמח, ה"מוחין" הוא החלק החשוב כאן, אפשר לראות בכך שסופי התיבות של **מח-לב-כבד** הם **חב"ד** – חכמה, בינה, דעת, חלק המוחין באדם. באופן מתוקן, שוררת ההיררכיה הנכונה – המח שליט על הלב, והלב שליט על הכבד – אז האדם הוא **מלך**, השולט בכל תכונות נפשו וגופו באופן מובנה ונכון. אכן, אם חס ושלום מתהפך הסדר, בחטאיו של האדם, והכבד שולט על הלב והלב על המח, המצב – הגופני והנפשי – מתדרדר ומגיע לסף כליה. כך מפורש (ע"ז ד, ב תוד"ה "רגע כמימרא") כי בלעם רצה לקלל את ישראל במלה "**כלם**", ר"ת **כבד-לב-מח** (וה' הפך את קללתו לברכה – הפך את **הכלם למלך**. עד כאן מפי הרב יצחק גינזבורג שליט"א). כבר ב"חובות הלבבות" לרבנו בחי, בכתבי הרמב"ם, ובפירוש רבנו בחי לתורה מודגשת בלי סוף חלוקת גוף האדם לשלשת האיברים המרכזיים הללו כמנהיגי הנפש. כמו כן, בפירוש הראב"ע (אבן עזרא) לסיפור גן עדן מקבילים איברים אלו לאדם (מוח), חוה (לב) והנחש (כבד). בחסידות מוסבר שהמח (מושכל) מקביל לחב"ד, לעמוד התורה ומבטא את כחות השכל, העיון וההתבוננות; הלב (מורגש) מקביל למידות חג"ת ולעבודת התפלה ומבטא את התפעלות הרגש, האהבה, היראה וכל המדות; והכבד (מוטבע, טבע, אינסטינקטים) מקביל לכוחות נה"י ולגמילות חסדים, והוא בעצם ההוצאה לפועל במעשה והעיסוק תכל'ס של האדם בעולם.

וההבדל שבין
המזונות האלו
נתבאר בזוה"ק
(תרומה קנג).
פתח ואמר נותן
לחם לכל בשר כי
לעולם חסדו מאי
קא חמא דוד
דסיום הללא רבה
סיים הכי בהאי
קרא אלא תלת
שליטין אינון
לעילא דקב"ה
אשתמודעא בהו
ואינון רזא יקירא
דיליה ואלין אינון
מוחא ולבא
וכבדא. ואינון
בהפוכא דהאי
עלמא לעילא
מוחא נטיל
ברישא ובתר
יהיב ללבא ולבא
נטיל ויהיב
לכבדא ולבתר
כבדא יהיב חולק
לכל אינון מקורין
דלתתא כל חד
וחד כדקא חזי
ליה לתתא כבדא
נטיל ברישא

ולבותר איהו מקרב כלל לבא ונטיל לבא שפירו דמיכלא. כיון דנטיל ואתתקף מההוא תקפא ורעו דקא נטיל יהיב ואתער לגבי מוחא ולבותר אהדר כבדא ופליג מזונא לכל מקורין דגופא וכו', [תרגום חופשי: פתח ואמר, "נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו"; מה ראה דוד שסיים את ה'הלל הגדול' בפסוק הזה?! אלא שיש שלשה 'שליטים' עליונים שהקב"ה מתגלה וניכר על ידם, והם סוד גדול שלו, ואלו הן: מח, לב וכבד. ולמעלה הם הפוכים בסדר, המח לוקח את האור ראשון, אחר כך מביא אותו ללב, והלב לוקח ונותן לכבד. אחרי זה הכבד נותן ומחלק לכל שאר המקורות האלוניים למטה את האור שמתאים לו. לעומת זאת למטה, הכבד מקבל את המזון בהתחלה, אחר כך הוא מעלה את הכל ללב והלב בוחר ולוקח את החלק הטוב והיפה שבמאכל. מכיוון שהלב לקח את האוכל והוא מתחזק ומקבל תוקף, ומהתוקף והרצון שלו הוא נותן ומגיע למח. אחרי זה חוזר הכבד ומחלק את המזון לכל האברים]

ההבדל בין המזונות האלו והשפעתם, מתבאר לאור דברי הזהר בפרשת תרומה:

הזהר עומד ושואל, מדוע דוד בחר לסיים את פרק ה'הלל הגדול' בפסוק "נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו" - לשבח את השם על המזון שהוא נותן? הזהר מסביר שיש למזון סוד חשוב, כי יש לקב"ה שלושה דברים שמחיים ומזינים את העולם; מח, לב וכבד.

אמנם, איך שה'אברים' האלה נמצאים ברוחניות בעולמות העליונים - זה הפוך מהסדר בחיים שלנו. ברוחניות קודם כל יורדת חיות למח, שמשפיע על הלב ואז על הכבד. אבל בעולם שלנו, אנחנו מקבלים את החיות - המזון - בהתחלה בכבד, שנותן כח ללב, הלב לוקח את הטוב שבמאכל, מתמלא בעוצמת חיים שמזינה את המח, כך שסדר קבחת החיות הוא: כבד, לב, מח.

מה זה אומר לנו?

היינו כי כבדא נמשל לנפש המתאוה ולתשוקת גופניות כדאיתא בזוה"ק (פנחס רלא:) וזהו לתתא כבדא נטיל ברישא כלומר שתחלת הקבלה הוא בתפיסה הנמוכה של האדם בכחות שאינם מבוררים ע"י נפש המתאוה בלבד ורק מה שיתברר בתוכו אח"כ ומתעלה המובחר ממנו להתכלל בצורת אדם ומזה עולה למוח היינו שנותן קיום ומקום להנשמה בתוך הגוף ומזון זה נקרא לחם מן הארץ ומן השמים

התיאור של קבלת החיות כאן למטה שמתחילה מהכבד, מתאימה למה שלמדנו עד עכשיו: בהתחלה אדם עומד פה בעולם, כאדם גשמי עם חווית יש, והוא אוכל מזון. הנשמה יודעת שיש במזון הזה אנרגיה אלוקית, והיא מתחילה לקבל את המזון המעורבב טוב ורע. ההתחלה שמניעה אותנו לאכול, היא קודם כל התאוה והצורך האנושי, שבאברי הגוף מתייחס בעיקר ל'כבד'. אחרי שאכלנו מכח הנפש המתאוה את האוכל, הלב שואב ממנו אנרגיה אלוקית לעבוד את השם ולהפגש איתו ("להכלל בצורת אדם"), בעבודת המח והלב.

כל התיאור הזה – של העבודה מלמטה – מתאים לקבלת לחם מהארץ, וגם לחם מן השמים, שהכח המניע את התהליך זה התאוה והצורך הבסיסי-אנושי שלנו.

אבל מזון דלעילא הוא קבלת שפע ממקור החכמה שתחיה בעליה וזהו דאיתא שם לעילא מוחא נטיל ברישא ובתר יהיב ללבא ולבא נטיל ויהיב לכבדא וכו', פי' שמעלה גם את הגוף ונותנת לו קיום ומקום אצל השי"ת ששם הגוף בכל מקום שהוא רואה באור השי"ת כמו הנשמה שאין שום הסתר מסתיר בעדו כלל ממש כמו שהנשמה במקור שרשה הרמתה אינו תחת ההסתר כלל ככה מזדככים כחות הגוף הגשמי לראות שאינם תחת חשכת ההסתר.

אבל המזון העליון שהובא בזהר, הוא המזון של החכמה. מי שמקבל ונזון מהחכמה, האור האלוקי פשוט בהיר ויורד מהמח, ללב ולכבד. זאת אומרת שכל אברי הגוף משקפים ומגלים את אור השם! בשונה מהאדם שנמצא למטה, אוכל לחם מעורבב, ולאט לאט מתעלה ומזדכך – כאן אנחנו מתחילים מלמעלה עד שגם הכבד מגלה ומספר אלוקות! במלים אחרות הנשמה "מעלה את הגוף ונותנת לו קיום ומקום אצל השם יתברך"! הנשמה מראה לגוף כמו שהיא הסתכלה במקורה האלוקי אצל השם יתברך, שהכל זה השם, אין דבר בעולם שהוא בחשך והסתר, אלא הכל מספר ומגלה כבוד א-ל.

טוב... דיברנו הרבה על אוכל, אבל היום-הכיפורים אנחנו מתענים! מה העניין של התענית?!

אז למה מתענים בכלל?!

והנה ביום התענית איתא בזוה"ק (שם) ביומא דתעניתא ב"נ מקרב מיכלא ומשתיא לגבי כבדא עלאה ומאי איהו מקריב חלביה ודמיה ורעותיה ההוא כבדא נטיל כולא ברעותא כיון דכלא איהו לגביה נטיל ומקרב כלא לקמי לבא דאיהו רב ושלית

עליה. כיון דלבא נטיל ואתתקף ברעוא מקרב כלא לגבי מוחא דאיהו שליטא עלאה על כל גופא לבתר אהדר כבדא ומפלג חולקין לכל אינון מקורין ושייפין דלתתא וכו' [תרגום חופשי: ביום התענית, האדם מקרב את המאכל והמשתה לכבד העליון; מה הוא מקריב את חלבו ודמו ורצונו – הכבד העליון לוקח הכל ברצון, כיון שהכל מגיע לכבד העליון, הוא נותן את זה ללב – משום שהלב גדול וחזק מהכבד. כיון שהלב מקבל את כל האור ומתחזק רצונו וכוחו, הוא נותן את הכל למח, שהוא גדול ממנו ושולט על כל הגוף. אחרי כל המהלך, הכבד חוזר ומקבל שפע לחלק אותו לכל המקורות האלוקיים והמדרגות בעולם התחתון וכו'.]

ביום התענית, הזהר מסביר שהאדם מביא את כל האכילה והשתיה ל'כבד העליון'. אותו כבד עליון מתמלא בכח, מביא אותו ללב, והלב מביא למח. אחרי כל התהליך הזה – הכבד חוזר ומקבל אור אלוקי, ומשפיע אותו לכל המדרגות התחתונות.

וביאר הדברים שבתעניות אין הגוף מקבל ממקומות שהם מלובשים בלבושים מרוחקים כי אם מזה בעצמו שואב חדשות במה שמגביר נשמתו על גופו והיינו אחר שהגוף משתוקק לקבל מעניני עוה"ז והנשמה יוכל להתגבר עליו ולהכניע כחות גופו זה בעצמו הוא המזון והחדשות שמקבל מתתא לעילא כמו מן לחם הארץ שכבדא נטיל ברישא וזהו כוונת הזוה"ק שמדייק שם ביומא דתעניתא בר נש מקריב מיכלא ומשתיא לגבי כבדא עלאה וכו' והוא כי כבדא תתאה היא נפש המתאווה ומאחר שמכניע זה הכח המתאווה מזה בעצמו ניזון כבדא עלאה שרומז שנתקן כח המתאווה הזה בשרשו

כוונת הזהר, שבתעניות הגוף לא מקבל אוכל ומזון מ'לחם מן הארץ' ואפילו לא מן השמים. אז ממה הנשמה מתקיימת בגוף? הרי הנשמה חייבת בכל עת לקבל חידושים ואנרגיה מהעולם. מה קורה בתענית?

האור החדש שהנשמה מקבלת, הוא מכך שמגלה שיש לה כחות גדולים, שלמרות שהגוף מתאווה ומשתוקק לקבל את התאוות – היא שולטת ומנהיגה את הגוף. זהו חידוש גדול ועצום, ששווה בשבילו להשאר בגוף! זהו התהליך שהוסבר בזהר שה'כבד העליון' מקבל כחות מלמטה, ולא הכבד התחתון; כי הכבד התחתון הוא התאוות שלנו, הצרכים האנושיים התחתונים שלנו. אבל בתענית ה'כבד העליון' – כח התאוה הרוחני – מקבל כחות, כי מתגלה שהוא יותר חזק ועוצמתי מהכבד התחתון, הנשמה האלוקית שולטת על התאוות!

וכדאיתא בתזוה"ק (תיקון כא) השטן איהו ס"מ שלטנותא דיליה בכבד דעליה אתמר עשו הוא אדום ערקין דכבדא חיילין ומשריין דיליה וכבד נטיל כל לכלוכין וחובין דערקין הה"ד ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה וכו' [תרגום חופשי: השטן הוא הס"מ, השליטה שלו היא בכבד שעליו נאמר "עשו הוא אדום", העורקים של הכבד, החיילות והמחנות שלו. הכבד לוקח את כל הלכלוכים והחובות וזה מה שכתוב "ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה וכו'"] יעו"ש דמדמה הגלות לתגבורת כבד וטחול דשלטין על הנשמה (ושם) כגוונא דא נשמתא איהו ישראל כד איהו שליטא בפקודין דעשה אתמר בה כלך יפה רעיתי ומום אין בך בההוא זמנא שריא שם ה' עליה ואתמר בה וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך דכבד וערקין דילה וממנין דטחול וערבוביא בישא דילה מתכפיין תחות לבא דתמן נשמתא וכו' [תרגום חופשי: כמו שולטן הכבד והטחול בנשמה, כך הנשמה, היא ישראל, שהיא שולטת במצוות עשה נאמר עליה "כלך יפה רעייתי ומום אין בך", באותו זמן שורה שם הוי' עליה, ונאמר בה "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך". שהכבד והעורקים שלו, והממונים של הטחול והערבוב הבזוי שלו, נכפפים מתחת הלב ששם הנשמה וכו'] ומזה בעצמו שכח המתאווה נכנע תחת הנשמה זה הוא מזון מתתא לעילא כמבואר לעיל שעולה עד הלב ומהלב למוחא וזה רומז שע"י הכנעת נפש המתאווה מזדככים המדות ומשם ניזון כח המחשבה להתכלל ולהתקשר במקור שרשה

וכמו שמובא בתיקוני זוהר, ששלטון הסטרא-אחרא (הס"מ) הוא בכבד, ואליו מתקבצים כל העוונות - "ונשא השעיר" - הוא הכבד - "כל עוונם", הוא 'סוחר' ואוסף את כל הלכלוך והערבוב של העולם. הגלות היא בעצם כאשר הכבד והתאוות שולטים בעולם בכלל וגם על האדם הפרטי. הגאולה היא בעת שהנשמה שולטת על הכבד (והטחול, שגם הוא מצטרף לכבד במובנים אלו) - כאשר הנשמה שולטת ומכניעה את הכח שמתאווה לסיפוק אישי. זהו גם כן 'מזון', במובן שההתגברות הזו מזינה ונותנת כחות לנשמה, מלמטה למעלה - כמו שהזהר מפרט שהאור האלוקי עולה מהכבד העליון ללב ומשם למח. כשהאור מגיע למח הוא בעצם מקבל כח ונהיה מזוכך ומבורר⁸ - והחכמה מתקשרת בשרש שלה. מה קורה שהמחשבה נאחזת בשרש שלה?

⁸ כמו שאנחנו חיוניים אז המח שלנו חושב בצלילות יתירה.

ושוב אחר שנזדכך כח המחשבה להתקשר במקור שורשה אזי
 יוכל לקבל שפע ממקור המחשבה העליונה שהוא שפע מקור
 החכמה שתחיה בעליה שמקבל מוחא ברישא כמבואר לעיל
 וכדמסיק שם הזוה"ק בזמנא אחראא כד מוחא נטיל בקדמיתא
 ולבתר יהיב ללבא ולבא יהיב לכבדא וכו' [תרגום חופשי: בזמן אחר
 שהמח מקבל ראשון, ואחר כך מביא ללב והלב מביא לכבד וכו'], פי' כי אחר
 שהגוף נכנע אז שוב מקבל ממקור החכמה שתחיה בעליה
 שמתברר ומזדכך הגוף לעילא כמו בהירות הנשמה:

אחרי שהמחשבה והמח קיבלו כח והתחברו עם המקור שלהם - אז יש
 במחשבה שלנו כח לקבל את אור החכמה, את השפע של החכמה שמחיה ומזין
 אותנו מלמעלה; כמו שתיאר הזהר הקדוש, שאחרי כל תהליך העליה יש גם
 השפעה מלמעלה למטה: המח מקבל חיות ומבט של החכמה - ש"אין עוד
 מלבדו" לגמרי ממש כמו שלמדנו למעלה - ומביא אותה ללב ואחר כך לכבד, כך
 שגם במציאות שלנו אנחנו מקבלים את המבט הבהיר של הנשמה שהכל ברצונו
 של השם יתברך.

נמצא שבתעניות כולל שני מיני מזון אחד מתתא לעילא ואחד
 מעילא לתתא היינו כי הנשמה מתקיים ויש לה מקום בהגוף ע"י
 התחדשות שרואה מהכנעת הגוף והגוף ג"כ מתעלה למקום
 מעלות הנשמה ע"י הכנעתו שנתתקן אצלו כל הדברים בשורש
 העליון ונפתח אור החכמה שמבשם הכל

נמצא שבתענית יש בעצם שני סוגים של... מזון! יש שני אופנים בהם
 אנחנו 'מזינים' את הנשמה ונותנים לה חיות וכח להתקיים כאן בגוף שלנו:
 א. אנחנו מזינים את הנשמה בהתגברות שלנו על התאוה והצורך לאכול
 אוכל חומרי.

ב. אחר-כך הנשמה עולה למקום גבוה (כבד-לב-מח) ומקבלת את אור
 החכמה עצמה, "החכמה תחיה - ותזין - בעליה", והנשמה מקבלת מזון עליון של
 המבט האלוקי על המציאות.

ולכן לא נמצא מצות תעניות מפורש בתורה כי אם ביום הכפורים
 יען שבו שולט אור החכמה שמעלה כל ההסתרות עם כל
 הלבושים המרוחקין לכן יש ביום הכפורים תיקון לכל מעשה בני
 אדם:

מכל מה שלמדנו, על הזכות והיכולת שלנו לקבל את אורה החכמה - המבט האלוקי ששולט אפילו את הבחירה! - בכח התענית, מובן למה התענית היחידה שמוזכרת בתורה היא יום־הכיפורים; יום הכיפורים זה היום בו מתגלה האלוקות בפשיטות לכל עם־ישראל, יש הארה וגילוי של החכמה האלוקית לכל העולם, המבט האלוקי יורד עד לכאן עד ש"עיצומו של יום מכפר"! איך הוא מכפר? כי מכח התענית אנחנו מקבלים את המבט האלוקי, שהופך כל פסולת לריח טוב, מתגלה כיצד הכל כאן הוא ברצונו יתברך ולא היתה לנו שום ברירה אלא לעשות מה שעשינו - ונולד תיקון לכל מעשי בני האדם. אפילו הדברים הנוראים שעשינו שאי־אפשר כלל לסבלם ולהתסכל עליהם, משרתים ומגלים את רצון השם פה בעולם.

געוואלד!

תורה כזאת אפשר לזכות להבין רק ביום הכיפורים...

שנזכה לאכול, להזין את הנשמה כמו שצריך בכל עת ובכל שעה כפי רצון השם!

אך בעשור

רבי גרשון חנוך העניך מאיז'ביצא – סוד ישרים

וידבר ה' אל משה לאמר אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשותיכם וגו'.

כתיב בטחו בו בכל עת עם שפכו לפניו לבבכם ואיתא על זה במדרש (תהילים ס"ב:ט') הנשמה הזאת כל שעה שהיא עולה ויורדת בגוף ומבקשת לצאת מן האדם וכו' ורואה שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו וחוזרת לאחוריה וכו'.

כי הנה השליך השי"ת אור יקרות גדול בהרבה לבושין והסתרות עד שנמצא מקום שיכולים ח"ו לומר מה שדי כי נעבדנו והנשמה היא אור בהיר כדאמרינן אלהי נשמה שנתת בי טהורה היא היינו שהיא מזדככת מכל הלבושין ולכן הנשמה כל שעה היא רוצה לצאת מן הגוף

אבל כשרואה שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו היינו שמכרת שבתוך הגוף ג"כ נמצא כבוד שמים ואורו ית' כי באמת בתוך ההסתר נמצא אור יקרות גדול ביותר כדאיתא במדרש משל למי שנגנב ממנו ושותק מי גדול הנגב או הנגנב הוי אומר הנגנב גדול שרואה שגונבים ממנו ושותק ועי"ז היא חוזרת להגוף שמכוין שתוציא אור מתוך ההסתר יש בזה יקרות יותר וכדכתיב אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה

שעי"ז שהיא בגוף תוכל להכניס מרחוק ויש לה התחדשות בכל שעה אבל כשהיתה בין צבא מעלה היתה עומדת כי המלאכים נקראים עומדים שאין להם קפיצין כדכתיב חד מן קמיא לפי שהם עומדים תמיד במעלה אחת אין להם התעלות והנשמה אף שבמקורה היא במעלה גדולה ורואה באור בהיר אכן כשאינה בגוף אין לה התעלות שהיא בבחינת עומד אבל כשהיא בגוף מקבלת תמיד הוספה וחדשות ועי"ז יש קיום להנשמה בהגוף שרצונה תמיד לשאוב חדשות. וזהו מאמר המדרש שהשי"ת מראה להנשמה שמלא כל הארץ כבודו וחוזרת לאחוריה

וזה הוא ענין המזון והאכילה שהוא קיום נפש האדם שבמה שנכנס לתוך הגוף נתעלה להתכלל בצורת אדם לעמוד בעבודה נוכח השי"ת פב"פ וממילא משום שנתקרב ממקום רחוק יש בזה יקרות ואור גדול ביותר.

אמנם בענין המזון יש חילוקים וכדאיתא בזוה"ק (בשלח סא) בקדמיתא כד נפקי ישראל ממצרים עאלו בנהמא דאקרי מצה והשתא זכו ועאלו למיכל נהמא אחרא עלאה יתיר מאתר עלאה דכתיב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים מן השמים ממש וכו' חברייא דאשתדלו באורייתא מאתר אחרא עלאה יתיר אתזנו מאי היא כמו דכתיב החכמה תחיה בעליה וכו' [תרגום חופשי: בהתחלה, שיצאו ישראל ממצרים, באו ללחם שנקרא מצה, עכשיו זכו ובאו לאכול לחם אחר עליון יותר ממקום גבוה ככתוב "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", "מן השמים ממש וכו'". החברים שמתדלים ועוסקים בתורה ממקום אחר גבוה יותר גיוונים. מאיפה? כמו שכתוב "והחכמה תחיה בעליה" וכו'.]

וביאר כבוד אאמו"ר הרהגה"ק זצללה"ה את התלת האכילות האלה כי הנשמה צריכה תמיד לשאוף חדשות כדי שתתקיים בתוך הגוף כי בלא זה לא יצויר שיתערב חיים עם גשם אכן ענין הקבלה כשמקבלת מלחם מן הארץ קיומה הוא שרואה תמיד חדשות שיש אור השי"ת גם בלבוש הבריאה וכשיכניסו לתוך הגוף יתעלה להתכלל בצורת אדם לעמוד בעבודה נוכח השי"ת פב"פ וזהו קיום הנשמה בראותה שבתוך הגוף תוכל להוציא יקר מזולל ולפי שכל עוה"ז הוא אילנא דספיקא שהוא מעורב טוב ורע לכן בכל מאכל מוציא האדם המובחר וחלק הטוב שבו מה שראוי להתכלל בצורת אדם לעבוד בכח האכילה ההיא את השי"ת ונדחה ממנו הפסולת מה שאין ראוי להתכלל בצורת אדם

אבל בלחם מן השמים מצינו באוכלי מן שלא היה בו שום פסולת שלא הוצרכו לנקבים כי שמים מורה על בהירות עצום ששם מבורר שהשי"ת הוא הבורא והמנהיג ולכן אין בקבלה הזאת שום פסולת כלל אמנם אף בלחם מן השמים הגם שהשפע הוא בהירות עצום אבל לפי שהקבלה הוא דרך הגוף שרק מבשרי אחזה אלוה לכן נצמח ממנו כח הבחירה להטות הקבלה כפי בחירת אדם כי משום שראשית הקבלה הוא ע"י נפש המתאוה של הגוף שהוא מאילנא דספיקא וכחות שאינם מבוררים לכן

נצמח ממנו כח הבחירה, כי אם היה גלוי לפני האדם מציאות השי"ת כמו שהוא באמת בגודל בהירות לא היה מקום לבחירתו

אולם בהשפעת החכמה תחיה בעליה בזה לא זו שאין בו שום פסולת אלא אף מהפכת כל מה שנראה בעולם שהוא פסולת ומכח החכמה יתהפך לטוב ויתברר שהוא ברצון השי"ת מבלי שום נטיה להיפוך שהחכמה היא כבושם שמבשם כל הפסולת לקנות ריח טוב וכמו שמצינו גבי יעקב אבינו כשנכנס לקבל הברכות מיצחק אבינו ולבש עורות גדיי עזים שריחם רע וכשנכנס אמר יצחק אבינו ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' שנכנס עמו ריח גן עדן ולכן מי שמקבל משורש החכמה שממקום הזה יתהפך הכל לטוב ואין שום מקום לבא לידי בירורים כלל כי רואה שאפילו יראת שמים הוא נמי בידי שמים ואין בכח בחירתו להטות מרצון השי"ת כלל

וביאר בזה מאמר הש"ס (זבחים קב:) אמר רבא האי דינא מר' אלעזר ברבי שמעון גמירנה דאמר בבית הכסא בא טבול יום וכו' ומקשה שם הש"ס והא אמר רבה בר בר חנה אמר ר"י בכל מקום מותר להרהר חוץ ממרחץ ובית הכסא ומתרץ לאונסו שאני ולאונסו רומז על זה שהגיע למקום קבלת השפע ממקור החכמה תחיה בעליה שהאי דינא היה באכילת קדשים שהוא כמאמרם ז"ל חכמת זה סדר קדשים ומי שמגיע למקור הזה כל מה שעושה נקרא לאונסו שאינו עושה בבחירה כלל רק בהכרח כיון שמשגיג שאינו נמצא שום פסולת כלל כמו שהוא באמת מצד השי"ת שאין שום רע ופסולת כלל ולכך אין אצלו שום מקום לבחירה רק מצדו הוא הכל לאונסו מה שהוא מוכרח ומחמת זה מבשם גם ההיפך לטוב כמו שמצד השי"ת אין שום רע ופסולת כן יגיע להשגתו שאין שום פסולת נמצא.

וההבדל שבין המזונות האלו נתבאר בזה"ק (תרומה קנג.) פתח ואמר נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו מאי קא חמא דוד דסיום הללא רבה סיים הכי בהאי קרא אלא תלת שליטין אינון לעילא דקב"ה אשתמודעא בהו ואינון רזא יקירא דיליה ואלין אינון מוחא ולבא וכבדא. ואינון בהפוכא דהאי עלמא לעילא מוחא נטיל ברישא ובתר יהיב ללבא ולבא נטיל ויהיב לכבדא ולבתר כבדא יהיב חולק לכל אינון מקורין דלתתא

כל חד וחד כדקא חזי ליה לתתא כבדא נטיל ברישא ולבתר איהו מקרב כלא ללבא ונטיל לבא שפירו דמיכלא. כיון דנטיל ואתתקף מההוא תקפא ורעו דקא נטיל יהיב ואתער לגבי מוחא ולבתר אהדר כבדא ופליג מזונא לכל מקורין דגופא וכו', [תרגום חופשי: פתח ואמר, "נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו"; מה ראה דוד שסיים את ה'הלל הגדול' בפסוק הזה?! אלא שיש שלשה 'שלישים' עליונים שהקב"ה מתגלה וניכר על ידם, והם סוד גדול שלו, ואלו הן: מח, לב וכבד. ולמעלה הם הפוכים בסדר, המח לוקח את האור ראשון, אחר כך מביא אותו ללב, והלב לוקח ונותן לכבד. אחרי זה הכבד נותן ומחלק לכל שאר המקורות האלוקיים למטה את האור שמתאים לו. לעומת זאת למטה, הכבד מקבל את המזון בהתחלה, אחר כך הוא מעלה את הכל ללב והלב בוחר ולוקח את החלק הטוב והיפה שבמאכל. מכיון שהלב לקח את האוכל והוא מתחזק ומקבל תוקף, ומהתוקף והרצון שלו הוא נותן ומגיע למח. אחרי זה חוזר הכבד ומחלק את המזון לכל האברים]

היינו כי כבדא נמשל לנפש המתאווה ולתשוקת גופניות כדאיתא בזוה"ק (פנחס רלא:): וזהו לתתא כבדא נטיל ברישא כלומר שתחלת הקבלה הוא בתפיסה הנמוכה של האדם בכחות שאינם מבוררים ע"י נפש המתאווה בלבד ורק מה שיתברר בתוכו אח"כ ומתעלה המובחר ממנו להתכלל בצורת אדם ומזה עולה למוח היינו שנותן קיום ומקום להנשמה בתוך הגוף ומזון זה נקרא לחם מן הארץ ומן השמים

אבל מזון דלעילא הוא קבלת שפע ממקור החכמה שתחיה בעליה וזהו דאיתא שם לעילא מוחא נטיל ברישא ובתר יהיב ללבא ולבא נטיל ויהיב לכבדא וכו', פי' שמעלה גם את הגוף ונותנת לו קיום ומקום אצל השי"ת ששם הגוף בכל מקום שהוא רואה באור השי"ת כמו הנשמה שאין שום הסתר מסתיר בעדו כלל ממש כמו שהנשמה במקור שרשה הרמתה אינו תחת ההסתר כלל ככה מזדככים כחות הגוף הגשמי לראות שאינם תחת חשכת ההסתר.

והנה ביום התענית איתא בזוה"ק (שם) ביומא דתעניתא ב"נ מקרב מיכלא ומשתיא לגבי כבדא עלאה ומאי איהו מקריב חלביה ודמיה ורעותיה ההוא כבדא נטיל כולא ברעותא כיון דכלא איהו לגביה נטיל ומקרב כלא לקמי לבא דאיהו רב ושליט עליה. כיון דלבא נטיל ואתתקף ברעוא מקרב כלא לגבי מוחא דאיהו שליטא עלאה על כל גופא לבתר אהדר כבדא ומפלג חולקין לכל אינון מקורין ושייפין דלתתא וכו' [תרגום

חופשי: ביום התענית, האדם מקרב את המאכל והמשתה לכבד העליון; מה הוא מקריב את חלבו ודמו ורצונו – הכבד העליון לוקח הכל ברצון, כיון שהכל מגיע לכבד העליון, הוא נותן את זה ללב – משום שהלב גדול וחזק מהכבד. כיון שהלב מקבל את כל האור ומתחזק רצונו וכוחו, הוא נותן את הכל למה, שהוא גדול ממנו ושולט על כל הגוף. אחרי כל המהלך, הכבד חוזר ומקבל שפע לחלק אותו לכל המקורות האלוקיים והמדרגות בעולם התחתון וכו'.

וביאר הדברים שבתעניות אין הגוף מקבל ממקומות שהם מלובשים בלבושים מרוחקים כי אם מזה בעצמו שואב חדשות במה שמגביר נשמתו על גופו והיינו אחר שהגוף משתוקק לקבל מעניני עוה"ז והנשמה יוכל להתגבר עליו ולהכניע כחות גופו זה בעצמו הוא המזון והחדשות שמקבל מתתא לעילא כמו מן לחם הארץ שכבדא נטיל ברישא וזהו כוונת הזוה"ק שמדייק שם ביומא דתעניתא בר נש מקריב מיכלא ומשתיא לגבי כבדא עלאה וכו' והוא כי כבדא תתאה היא נפש המתאווה ומאחר שמכניע זה הכח המתאווה מזה בעצמו ניזון כבדא עלאה שרומז שנתקן כח המתאווה הזה בשרשו

וכדאיתא בתזוה"ק (תיקון כא) השטן איהו ס"מ שלטנותא דיליה בכבד דעליה אתמר עשו הוא אדום ערקין דכבדא חיילין ומשריין דיליה וכבד נטיל כל לכלוכין וחובין דערקין הה"ד ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה וכו' [תרגום חופשי: השטן הוא הס"מ, השליטה שלו היא בכבד שעליו נאמר "עשו הוא אדום", העורקים של הכבד, החיילות והמחנות שלו. הכבד לוקח את כל הלכוכים והחובות וזה מה שכתוב "ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה וכו'"] יעו"ש דמדמה הגלות לתגבורת כבד וטחול דשלטין על הנשמה (ושם) כגוונא דא נשמתא איהו ישראל כד איהו שליטא בפקודין דעשה אתמר בה כלך יפה רעיתי ומום אין בך בההוא זמנא שריא שם ה' עלה ואתמר בה וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך דכבד וערקין דיליה וממנין דטחול וערבוביא בישא דילה מתכפיין תחות לבא דתמן נשמתא וכו' [תרגום חופשי: כמו שולטן הכבד והטחול בנשמה, כך הנשמה, היא ישראל, שהיא שולטת במצוות עשה נאמר עליה "כלך יפה רעיתי ומום אין בך", באותו זמן שורה שם הוי' עליה, ונאמר בה "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך". שהכבד והעורקים שלו, והממונים של הטחול והערבוב הבזוי שלו, נכפפים מתחת הלב ששם הנשמה וכו'] ומזה בעצמו שכח המתאווה נכנע תחת הנשמה זה הוא מזון מתתא לעילא כמבואר לעיל שעולה עד הלב ומהלב למוחא וזה רומז שע"י הכנעת נפש

המתאווה מזדככים המדות ומשם ניזון כח המחשבה להתכלל ולהתקשר
במקור שרשה

ושוב אחר שנזדכך כח המחשבה להתקשר במקור שורשה אזי יוכל לקבל
שפע ממקור המחשבה העליונה שהוא שפע מקור החכמה שתחיה
בעליה שמקבל מוחא ברישא כמבואר לעיל וכדמסיק שם הזוה"ק בזמנא
אחרא כד מוחא נטיל בקדמיתא ולבתר יהיב ללבא ולבא יהיב לכבדא
וכו' [תרגום חופשי: בזמן אחר שהמח מקבל ראשון, ואחר כך מביא ללב והלב מביא לכבד
וכו'], פי' כי אחר שהגוף נכנע אז שוב מקבל ממקור החכמה שתחיה
בעליה שמתברר ומזדכך הגוף לעילא כמו בהירות הנשמה:

נמצא שבתעניות כולל שני מיני מזון אחד מתתא לעילא ואחד מעילא
לתתא היינו כי הנשמה מתקיים ויש לה מקום בהגוף ע"י התחדשות
שרואה מהכנעת הגוף והגוף ג"כ מתעלה למקום מעלות הנשמה ע"י
הכנעתו שנתתקן אצלו כל הדברים בשורש העליון ונפתח אור החכמה
שמבשם הכל

ולכן לא נמצא מצות תעניות מפורש בתורה כי אם ביום הכפורים יען
שבו שולט אור החכמה שמעלה כל ההסתרות עם כל הלבושים
המרוחקין לכן יש ביום הכפורים תיקון לכל מעשה בני אדם:

נקודה לאחשה

מי צריך את העולם הזה?! שנה חדשה נפתחת לה, ואנחנו עומדים ושואלים, מה מצפה לנו השנה? עם מה נתמודד הפעם?

לפעמים יום הכיפורים מרגיש כמו איזה רגע של ניתוק, ריחוף, שקיעה בנשמה ובריחה מהעולם. כאילו רגע לפני שחוזרים להתמודדות היומיומית, למאבקים - אנחנו נותנים לנשמה 'פרס' לעוף לשמים. בלי לאכול, בלי לשתות, פשוט להתפלל ולהתענג על אור השם.

זה כמובן גם נכון, אבל אם הנשמה רק שואפת לברוח מכאן, וצריך 'למ'פר' אותה בימים אלוקיים - למה הנשמה בכלל נשארת פה בעולם הזה?! מדוע היא לא פשוט פורחת ומתנתקת מהגוף?

התשובה היא שלנשמה יש הרבה מה לקבל מהעולם הזה. באוכל יש אנרגיה אלוקית שהיא חדשה - עד עכשיו אף אחד לא ידע ולא שיער שיש בעולם הגשמי הזה קדושה! ככה כל חוויה, כל ההתמודדות, מגלה לנשמה שלנו דברים חדשים שלמעלה היא לא הייתה מגלה.

בעצם ככה הוא גם יום כיפור! אמנם אנחנו פורשים מהעולם, אבל גם בעצם ההתמודדות הזו עם הגוף, שהנשמה מתגברת על הגוף - באופן פרדוקסלי הנשמה מקבלת חיות חדשה מהגוף. כוחות של אנרגיה אלוקי שהיא לא הכירה, לא בעצמה ולא בעולם. יום הכיפורים הוא לא סתם ניתוק ובריחה מהגוף, הוא קבלה מהגוף, דרך זה שהנשמה מתגברת עליו.

יש משהו במבט הזה שמכניס לנו את יום הכיפורים לתוך החיים - שלא ישאר כיום מנותק, יום שהנשמה בורחת מהגוף; זה יום שהיא מקבלת ממנו בצורה שונה, בצורה נקייה, כזאת שמנקה ומהפכת כל מר למתוק.

מהמקום הזה אפשר לפתוח שנה חדשה, להבין שלנשמה כדאי, שווה והיא רק מרוויחה מלהיות פה בעולם, למרות כל החטאים שלנו.